

Čebelarjeva opravila v februarju

Za uspešno čebelarjenje je pomembnih več dejavnikov. Izpostavil bi tri najpomembnejše: postavitve čebelnjaka kjer je dobra paša, čebelarjevo znanje ter panjski sistem. V preteklosti je bilo v našem društvu veliko predavanj o pašah, čebelarjenju v različnih panjskih sistemih ter prednostih in slabostih le teh. Spomnim se, ko smo se po enem od tovrstnih predavanj vračali v družbi kolegov do parkirišča in je eden od starejših izjavil:

»Ku imaš dobro pašo daš lahko žbele anka u brento«.

Klavdijo Babič (klavdijo.babic@siol.net)

Foto: Klavdijo Babič

Moje stojišče s panji

Po 30 letih čebelarjenja bi se strinjal, da je postavitve čebelnjaka v prostoru z dobro pašo najpomembnejši dejavnik uspešnega čebelarjenja. Kot sem že opisal so bile paše v 90 letih bolj izdatne. Z manj znanja je bilo ne glede na panjski sistem s čebelami manj težav. Ob dobrih letinah je bilo glavno opravilo dodajanje satnic, točenje medu ter po sezoni zatiranje varoje.

Na drugo mesto bi postavil znanje čebelarja.

Spominjam se enega izmed tečajev, ko nas je profesorica ob zaključku pospremila s sledečo izjavo. »Učenje je kot veslanje proti toku, ko odnehaš te odnese. Danes ste diamant z eno obrušeno ploskvijo. V kolikor boste z delom nadaljevali, se dousposabljali, delili pridobljeno znanje z ostalimi, boste skozi leta postali diamant v popolnem blišču.«

Glede na vse slabše pašne razmere, postaja čebelarjenje z leti zahtevnejše. Predvsem ob slabih pašnih razmerah sem pri posegih velikokrat v dilemi. Kot terenski svetovalec sem imel priložnost spoznati in

se učiti od odličnih čebelarjev z dobrimi čebelarskimi praksami. Veliko je takih, ki se ne izpostavljajo, a imajo veliko znanja in svojo čebelarsko prakso uspešno prilagajajo danim razmeram. V Sloveniji in tujini je veliko odličnih predavateljev, ki jim rad prisluhnem. Predstavljene prakse in ideje, ki se mi zdijo zanimive, najprej preizkusim na določenem številu panjev, če se obnese jih z veseljem delim naprej. S pridobivanjem novih znanj se moja čebelarska praksa nenehno dopolnjuje.

Na tretje mesto bi postavil panjski sistem.

Če se ozrem nazaj, je moj stari oče kot večina čebelarjev v Slovenski Istri čebelaril z 9-satnimi AŽ-panji. Zagovarjal je, da mora imeti panj neparno število satov, ki ima sredinski sat, od katerega gre na vsako stran enako število satov in se energija enakomerno razporedi. Opažam, da še danes predvsem starejši zagovarjajo in uporabljajo 9-satne AŽ-panje s sledečo trditvijo. V majhnem panju se čebele hitreje razvijejo,

zato lahko izkoristimo zgodnje paše. Tudi ob slabših pašnih razmerah se nekaj iztoči. Ob dobri paši z viški čebel naredimo narejence, ki jih uporabimo kasneje za zamenjavo matic ali kot rezervo. Kolegi iz Hrvaškega dela Istre uporabljajo v večini LR-panje standardne mere. Kolegi iz Italije pa v večini DB-panje. Strinjam se, da je ob slabših pašnih razmerah bolj ustrezen manjši panj. Z boljšimi pašnimi razmerami pa večji panj. Vsak panjski sistem ima prednosti in slabosti v kolikor imaš znanje in poznaš tehnologijo si lahko uspešen.

V Sloveniji imamo veliko inovatorjev, ki so glede na potrebe razvili in zagovarjali še druge različice panjev. O tem je bilo veliko napisanega. V preteklosti sem kot mlad vedoželjen čebelar o tem veliko prebral in nekaj preizkusil. Ob dobrih pašah je bila pri AŽ-panjih vedno težava s prostorom zato sem poskusil s trietažnimi 10-satnimi AŽ-panji. Pri 10-satnih AŽ-panjih sem povečal prostornino z dodajanjem zaklade vendar sem to zaradi nepraktičnosti hitro opustil. Pri nakladnih panjih sem začel z LR-i standardnih dimenzij. Kasneje sem preizkusil Farar nakladne panje. Pri slednjih je bila težava z nabavo satnic in okvirjev. Zaradi različnih dimenzij okvirjev niso bili kompatibilni z LR okvirji zato je bilo med panji težje kombinirati. Farar nakladam sem zaradi navedenega izdelal distančnike in jih tako predelal v standardne LR panje. Pri nakladnih panjih hitreje delam, možnih je več kombinacij. Najbolj pa me moti večja vsebnost vode v iztočenem medu zato le teh nisem povečal in ostal pri osmih panjih. Zaradi težav z ramenom sem v zadnjem letu zmanjšal na štiri panje. Glede na moje pašne razmere in poznavanje tehnologije mi najbolj ustrezajo 10-satnih AŽ-panji s katerimi večinoma čebelarim.

Postavitev čebelnjaka

Na začetku sem imel čebelnjak ob hiši, ker smo se na čebele navadili, niso nikogar motile. Zaradi urejanja okolice sem bil primoran čebelnjak odmakniti in tu so nastali pomisleki, kam s čebelami? Glede na relief sem na meji med belo Istro za katero so značilna apnenčasta porozna, propustna tla, ki se hitro izsušijo. In sivo Istro za katero so značilna flišna tla z nepremočljivo erozijo. Prednost je, da je več rastlinskih vrst. Gračišče leži na ca 350 m nadmorske višine v eni najhladnejših dolin v Istri, okoliški hribi zavirajo dotok mediteranskega podnebja. Zaradi naštetega je kasnejši spomladanski razvoj. Predvsem zaradi hladnih noči akacija slabše medi. Velikokrat pozebe. Zgodaj nastopi suša zaradi katere se pašne razmere zelo hitro poslabšajo. Zaradi slabših pašnih razmer sem najprej razmišljal, da si poiščem primernejšo lokacijo drugje. Ker sem bil vedno v časovni stiski sem se odločil, da bo preprosteje, če čebelnjak prestavim bližje domu. Pregledal sem nekaj

možnih lokacij in se nato na podlagi sledečega odločil za parcelo na kateri imam še danes čebele. Kaj je botrovalo odločitvi? Parcela je v naši lasti in dovolj velika, možen je prihod z avtomobilom, je obdana z gozdom, ki daje čebelarom spomladansko razvojno pašo, je nekaj akacijeve paše in nekaj kostanjeve. V bližini je izvir vode. Je dovolj odmaknjena od naselja in poljskih površin, ni sprehajalne ali kolesarske poti. Slaba lastnost, da je na vrhu hriba in zato bolj vetrovna lokacija, čebele polne medicine se težje vračajo navzgor. Stojišče je s severa in vzhoda obdana z gozdom z visokimi drevesi katera vsaj delno ščitijo pred severnim vetrom. Seveda bi bilo bolje če bi bilo stojišče pod hribom na prisojni strani. Stojišča so obrnjena na 11 uro, da so žrela obrnjena proti soncu. Zaradi slabšanja pašnih razmer sem si izdelal zabojnike, v katerih lahko čebele prevažam na pašo z avtomobilsko prikolico. Drugo stojišče je postavljeno v dolini na prisojni strani hriba. Zabojnik ima z obeh strani panje, ki so obrnjeni na vzhod – zahod. Zaradi vpliva hladne doline v jeseni matice hitreje prenehajo z zaleganjem, čebele pozimi manj izletajo, porabijo manj hrane in so spomladi v nekoliko boljši kondiciji.

Mesečna opravila v februarju

V februarju se dnevi daljšajo, to čebelarom sporoča, da prihaja pomlad in z njo potreba po razmnoževanju. V tem obdobju je vreme nepredvidljivo zato družin, ki dobro prezimujejo ne odpiram. V letih dela sem spoznal dokaj zanesljivo metodo, kdaj se začne narava prebujati in vzporedno tudi razvoj čebel. Ko se peljem proti Kopru sem pozoren na travo. Ko začne ob morju zeleneti se začne narava prebujati. V kolikor se toplo vreme nadaljuje trava bolj intenzivno raste, v kolikor se ohladi se intenzivnost rasti zmanjša. Podobno je z razvojem čebel v panju. Ker je Koper z razvojem ca 15 dni pred Gradiščem, vem kaj se bo v prihodnje dogajalo

Sortiranje satja

Foto: Klavdijo Babič

Sat, ki ga je pogrizla miš ali rovka.

v mojem kraju in s tem planiram posege. Prvi koški cvetnega prahu in medicinske matice vzpodbudijo k zaleganju. Zalega se začne na sredini gruč in se nato v krogu širi proti obodu. Številčnejše družine imajo večjo gručo in posledično več zalege. V tem obdobju so v panjih predvsem zimske čebele, ki so pri delu univerzalne. Opravljajo vsa dela, zato so ob tem manj uspešne. Posledično je v tem obdobju razvoj nekoliko upočasnen. Kasneje prihaja do zamenjave generacij. Vse več je na novo izleženih čebel, ki prevzemajo delo. Mlade čebele so glede na starost osredotočene zgolj na posamezna dela, zato so pri tem bolj uspešne posledično postaja razvoj hitrejši. Če je februar hladen, potrebujejo čebele tako kot januarja predvsem mir, zadostno količino hrane in toploto. Tudi v Istri je dobro za naravo in čebele da ostane hladno in s tem prepreči prezgodnje cvetenje rastlin ter ohranja čebele pri počitku. Vedno kadar zima potegne, rastline kasneje zacvetijo, ko je dan daljši in toplejši. Manjša je možnost pozeb. V takem primeru sledi ponavadi dobra medena letina. Tako je bilo v lanskem letu. V tem primeru čebel tako kot v januarju ne vznemirjam. Poraba hrane je v zimskih mesecih ca 1kg/mesec v februarju se zaradi zaleganja matice poveča na 1,6 kg in je večja od donosa iz narave. Če so čebele zadostno nakrmljene, z lakoto ne bi smelo biti težav. Na prvi pregled počakam in ga opravi v začetku marca ko se vreme otopli vsaj na 15°C. Poznam veliko čebelarjev kateri že v drugi polovici februarja zaradi pospeševanja razvoja vstavljajo pogače. Jaz tega ne počnem. Raje poskrbim prej, da so družine močne, zadostno nakrmljene in imam kakšno rezervno družino več s katero ojačam družino z manj čebelami. Močnejše se itak prehitro razvijejo. Ko je v panjih zalega, se pojavi potreba po vodi. Čeprav imam na razdalji ca 200 m izvir vode, čebelam, predvsem dokler je še hladno, nastavim vodo, da je ne iščejo drugje in bi se zaradi tega podhladile.

Ker je okoli veliko divjadi, so mi v preteklosti vodo popile, prevrnile... Sedaj posode z vodo obesim na veje dreves. Da se čebele ne podhladijo in utopijo, dam v posode nalomljene koščke stiroporja. Kasneje, ko se otopli, te potrebe ni več saj si svežo vodo brez težav prinesejo.

Ob lepem sončnem vremenu opazujem izlet čebel ter njihovo obnašanje na bradi. Dobri obeti so v kolikor priletijo čebele s koški cvetnega prahu, opazim prhutanje čebel na bradi s katerim uravnavajo ozračje v panju.

Takih panjev ne odpiram, da ne bi s tem ohlajal gnezda in s tem povzročal nepotreben stres. Pozoren sem na panje pri katerih čebele bolj intenzivno letijo. Dogaja se, da take ropajo ali so ropane, če opazimo drobir na bradah. Nemirno beganje čebel okoli žrel ni dober znak, saj je družina najverjetneje brezmatična in obsojena na propad. So tudi panji iz katerih čebele ne letijo. Po takih potrkam, če čebele zašumijo in se nato umirijo lepo prezimujejo in se jim ne mudi na plano. V primeru, da ne zašumi, panj odprem in pregledam. Če so odmrle, žrelo zaprem.

Vzroki za odmrtnje čebelje družine

Če je ob obilici mrtvic na podnici še veliko mrtvih čebel, ki imajo glave zarite v celice, je družino pogubila lakota.

Družine, ki so bile čez dan ropane, proti večeru, ko se ustavi letenje, pregledam. Če so čebele vznemirjene, begajo po satju in močno šumijo, so brezmatične. V tem primeru zaprem žrelo jih ometem, da si mesto izprosijo pri sosednjih panjih.

Dvakrat se mi je zgodilo, da se je v panj vrinila miš ali rovka. Ti dve živali se hranita s satjem, medom cvetnim prahom in mrtvicami. Prva, manj živalna družina, je zaradi vdora propadla, na podnici sem našel veliko mrtvic. Druga družina je bila močnejša in je kljub veliko mrtvicam na podnici preživela. Preživela pa je velik stres, zaradi katerega je njen spomladanski razvoj potekal počasneje kot v številčno podobnih družinah.

Če družina oslabi in se pomakne na desno stran panja, na drugi strani lahko roparice kradejo hrano (tihi rop). Če ocenim, da bi se lahko družina še opomogla, jo prestavim v prašilček in ga odnesem na drugo stojišče. Družina se v manjšem prostoru lažje ogreva, in če ima dovolj hrane, se velikokrat zgodi, da se lepo razvije. Če pa se razvija slabo, matico stisnem in čebele z zalego pridružim močnejši družini. Prazen panj očistim in razkužim z obžiganjem.

Ko za odmrtnje družine ne najdem vzroka v tehnologiji čebelarjenja ali če sumim na kužno bolezen, zaprem žrelo panja in pokličem pristojnega veterinarja. Z njim pregledam čebele, kot da so kužne, potem pa ravnam po veterinarjevih navodilih.

Kaj s satjem?

Satje odmrlih družin stalim, le če mi veterinar zagotovi, da družina ni propadla zaradi kužne bolezni.

Moje izkušnje z zimskimi izgubami družin

Z izgubami, manjšimi od 10 % števila družin, se ne obremenjujem. Pred leti se mi je zgodilo, da mi je zaradi varoje odmrlo več kot 50% družin, od preživelih pa jih je bilo veliko v slabi kondiciji. Prvič sem bil primoran kupiti rezervne družine, da sem vsaj delno napolnil panje in v sezoni izdelal dovolj narejencev.

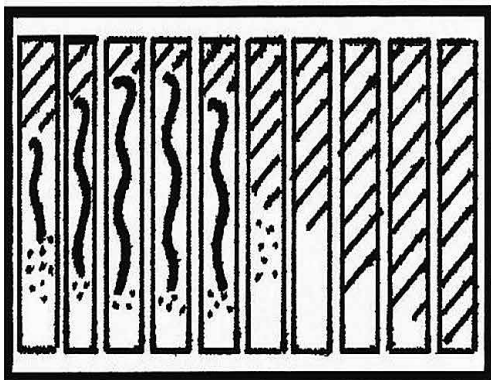
Priznam, da sem tudi jaz najprej iskal krivca drugje. Vsaka šola nekaj stane! Kasneje sem bil veliko bolj pozoren na količino hrane skozi celo leto ter na zatiranje varoj.

Ko sem se enkrat opekel, sem posta bolj previden in zato odtlej večjih izgub nimam.

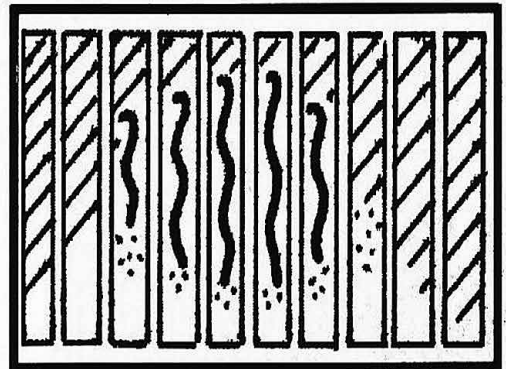
Zadnja leta pogosto v februarju zapiha topel zrak iznad Afrike, ozračje se zelo hitro ogreje, podnevi tudi do 25 °C. V takih primerih se podre običajni naravni razvoj: zacvetijo tudi rastline, ki bi morale cveteti kasneje. Čebele prinašajo v panj obilo medicine in cvetnega prahu, zaradi česar začne matica pospešeno zalegati. Če je za naslednjih 10 dni napovedano lepo vreme, opravi prvi pregled. Gnezda, ki so pomaknjena v eno stran, prestavim na sredino.

Gospodarna družina mora imeti v tem obdobju najmanj 6 kg hrane. Tistim, ki jo imajo premalo, dodam ob zalego medeni sat iz zaloge. Živalnejše družine se hitreje razvijajo, zato porabijo tudi več hrane. Ob pregledu ocenim moč družin, koliko rezervnih družin potrebujem in koliko jih lahko prodam.

Nadaljni razvoj je odvisen predvsem od vremena. Če lepo vreme vztraja, se razvoj eksplozivno nadaljuje, če se pa ozračje ohladi, se upočasni.

Čebele gnezdo pred premikanjem na sredino

Čebele gnezdo po premikanju na sredino

Slovenski zajtrk v Laškem

Je malo pozno, nikoli pa ni prepozno, da povemo in pokažemo, kako praznujemo in se družimo z otroki laških vrtcev.

Na osem od devetih vabil po druženju in skupnem medenem zajtrku smo se čebelarji lahko odzvali. V Občini Laško je namreč devet vrtcev. Vrtec v Jurkloštru bomo, če ne prej, obiskali pomladi, ko bo možno obisk popestriti tudi z opazovalnim panjem, polnim čebel. Naše tradicionalno druženje je kot vedno obiskal naš župan Franc Zdolšek, ki je tudi sicer velik podpornik čebelarstva.

Zahvaljujem se vodstvu in vzgojiteljicam vrtcev, ki tako skrbno pripravijo ta nepozabni dogodek. Prav tako tudi šolnikom, ki organizirajo skupinsko petje Slakovega Čebelarja, risanje panjskih končnic in delovanje čebelarskih krožkov.

Franci Šolar, predsednik ČD Laško

